

**ODTWARZANIE ZDOLNOŚCI BOJOWEJ WOJSK ZASADĄ WALKI
RESTORATION COMBAT CAPACITY AS A RULE OF THE FIGHT**

Jarosław TOMASZEWSKI

jaroslaw.tomaszewski@wat.edu.pl

Wojskowa Akademia Techniczna

Wydział Logistyki WAT

Instytut Logistyki

*Kto zna wroga i zna siebie
temu nic nie grozi, choćby w stu bitwach.
Kto dobrze zna siebie, ale nie zna wroga,
raz odniesie zwycięstwo, a raz dozna klęski.
Kto nie zna ani siebie, ani wroga,
poniesie klęskę w każdej walce”*

Streszczenie: W artykule zidentyfikowano zasady sztuki wojennej traktujące o zachowaniu zdolności bojowej wojsk. Dokonano analizy stopnia tracenia zdolności bojowej w uwzględnieniu strat w stanach osobowych oraz sprzęcie wojskowym. Wskazano na konieczność zachowania zdolności bojowej wojsk na polu walki poprzez jej systematyczne odtwarzanie. Wskazano na zasady tworzenia rejonów oraz zasady planowania i organizowania tego procesu. Autor wykorzystał własne doświadczenia z ćwiczeń prowadzonych w Inspektoracie Wsparcia SZ oraz doświadczenia, w tym opisy i kalkulacje oficerów z jednostek operacyjnych i logistycznych.

Abstract: The article identified the rules of the fight principles dealing with maintaining the combat capability of troops. An analysis of the degree of losing the combat capability of losses in the states of personal and military equipment. They pointed out the need to maintain combat capability of troops on the battlefield through systematic playacting playback. Indicated in the rules and principles of creating areas of planning and organizing this process. The author used his own experience of the exercises conducted in the Inspectorate for Armed Forces Support and experience, including descriptions and calculations officers from operational and logistic units.

Słowa kluczowe: zasady walki, zachowanie zdolności bojowej, utrata zdolności bojowej, odtwarzanie zdolności bojowej, rejony odtwarzania zdolności bojowej.

Keywords: the rules of fight, the behavior of combat capability, loss of combat capability, restoration of combat capability, combat capability areas restoration.

WSTĘP

Starożytna maksyma przedstawiona przez Sun Tzu (Sun Tzu, *Sztuka Wojny*, Warszawa 1994, cz. 3 Strategia, pkt. 15.), jednoznacznie wskazuje na potrzebę dysponowania przez dowódców pełną wiedzą o przeciwniku, a przede wszystkim o siłach własnych na polu walki. Jest ona niezbędna do podejmowania stosownych działań dla uniknięcia klęski.

W pojęciu ogólnym zdolność bojowa wojsk odzwierciedla potencjał rażenia, ognia, ruchu oraz systemu informacyjnego, jak również stopień zorganizowania, morale i dyscypliny. Wyróżnia się pełną zdolność bojową pozwalającą na realizację przyjętych zadań bojowych oraz ograniczoną, pozwalającą na realizację zadań w ograniczonym zakresie lub tylko zadań wybranych (L., Elak, *Podstawy działań taktycznych*, Warszawa 2014, s. 23).

Sprowadzenie potencjału bojowego walczących sił do określonego – krytycznego poziomu doprowadza do niemożności kontynuowania walki, a wręcz do ich unicestwienia. Dlatego tak ważne jest ciągłe zasilanie walczących wojsk w siły i sprzęt oraz środki bojowe i materiałowe.

Celem artykułu jest wskazanie konieczności i możliwości utrzymywania zdolności bojowej wojsk na poziomie umożliwiającym kontynuowanie działań.

W przygotowaniu materiału stosowano analizę literatury, a także wywiady eksperckie z wykładowcami logistyki, którzy zajmowali się teorią problemu oraz dowódcami oddziałów i pododdziałów, którzy planowali i organizowali odtwarzanie zdolności bojowej swoich wojsk podczas ćwiczeń. Dokonano szerokiej analizy materiałów opisowych i kalkulacji wykonanych podczas ćwiczeń w Inspektoracie Wsparcia SZ oraz w jednostkach podległych. Przeprowadzone analizy pozwoliły na opracowanie wniosków które zawarte są w poszczególnych partiach artykułu.

Zachowanie zdolności bojowej jako zasada walki i element działań przygotowawczych

Na przestrzeni dziejów doskonalono środki walki ale przede wszystkim wykorzystywano fortele i zabiegi oraz wyciągano wnioski, które z czasem zaczęły funkcjonować jako zasady walki, zwane też zasadami sztuki wojennej.

Jednym z pierwszych nowożytnych teoretyków wojskowości był pruski generał Carl von Clausewitz, który wskazał i opisał różne działania i reguły przyczyniające się do odniesienia sukcesu w działaniach wojennych, nie zawsze traktowane i formułowane jako zasady (C., von Clausewitz, *O wojnie*, ks. III Zasady walki: wielkości moralne, główne siły moralne, odwaga, wytrwałość, przewaga liczebna, zaskoczenie, podstęp, skupienie sił w przestrzeni, połączenie sił w czasie, posiadanie odwodów, ekonomia sił, czynniki przestrzenne). Na przestrzeni kolejnych lat prace różnych teoretyków wojskowości pozwoliły na sformułowanie tzw. Klasycznej listy C. Clausewitza składającej się z dziewięciu zasad, którymi są: cel działania, zmasowanie sił, ekonomia sił, prostota, zaskoczenie, jedność dowodzenia, ubezpieczenie, natarcie (w rozumieniu jako aktywność, agresywność) oraz manewr.

Każdy dowódca wykonujący określone zadanie bojowe określonymi siłami powinien kierować się ukształtowanymi historycznie zasadami walki. Rozpatrując listę klasyczną trudno w niej dostrzec odniesieni do gotowości czy zdolności bojowej. Ta potrzeba, a może reguła, ukryta jest w opisie poszczególnych zasad.

Zgodnie z Regulaminem Działań Wojsk Lądowych (*Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, DWLąd, Warszawa 2008, s. 19) zasady sztuki wojennej to historycznie

ukształtowane reguły racjonalnego i skutecznego postępowania dowódców, sztabów oraz działania wojsk, których stosowanie może przyczynić się do odniesienia zwycięstwa, lecz go nie gwarantuje.

Do podstawowych zasad sztuki wojennej należą: celowość działań, aktywność, ekonomia sił, manewrowość, zaskoczenie, zachowanie zdolności bojowej, czynnik ludzki: Wszystkie zasady traktowane powinny być jednakowo, bez uwzględniania nadrzędności którejkolwiek. Stosowanie ich jest warunkiem uzyskania niezbędnej przewagi nad przeciwnikiem dla osiągnięcia założonego celu i uniknięcia – zminimalizowania strat własnych.

Zachowanie zdolności bojowej wojsk wyraża się nieustannym utrzymywaniem przez wojska gotowości do podjęcia walki i wykonania zadań bojowych oraz osiągnięcia celu działań przy jak najmniejszych stratach własnych. Oznacza to konieczność efektywnego wykorzystania wojsk, niedopuszczenie do nadmiernego ich wyczerpania i takiej organizacji działań, aby zapewnić sukcesywne odtwarzanie zdolności bojowej przez odpowiednie zabezpieczenie logistyczne.

Zasada ta, nie zawsze wprost artykułowana, obowiązuje także w innych armiach, wskazuje na to S. Drumowicz i M. Kubiński (S., Drumowicz, M., Kubiński., *Aktualność klasycznych zasad walki C. Clausewitza we współczesnej walce*, AON 2010). Analiza dwunastu zasad obowiązujących w armii Stanów Zjednoczonych wskazuje na zasadę *Zmasowanie*, jako tę, która zawiera nakaz skupiania siły bojowej w tym żołnierzy ich zdolności i umiejętności bojowej. Zawiera ona także konieczność utrzymania możliwości rażenia przy użyciu różnych środków. Wśród dziesięciu zasad obowiązujących w armii Wielkiej Brytanii wprost wskazuje się na *Zachowanie zdolności*, rozumiane jako wytwarzanie i zapewnienie środków, przy pomocy których utrzymywane są zdolności bojowe i swoboda działania. Zasadę tę można traktować wprost jako zabezpieczenie logistyczne. Podobny opis zastosowano w NATO, gdzie wśród dziewięciu wymienia się podobnie jak w armii brytyjskiej *Zabezpieczenie logistyczne*.

W armii rosyjskiej także przykłada się dużą wagę do problemu zachowania zdolności bojowej wojsk. Trzy z dwunastu obowiązujących zasad to jest *Wysoka gotowość bojowa*, *Terminowe odtwarzanie odwodów i zdolności bojowej wojsk* oraz *Wszechstronne wsparcie bojowe* wskazują nie tylko na sam fakt potrzeby odtwarzania zdolności ale także na potrzebę wszechstronnej realizacji (siły, środki bojowe, zaopatrzenie, usługi) jak również jej terminowość. Jest to ściśle związane z możliwością zachowania uporczywości, stanowczości i ciągłości działań.

Zdolność bojowa, a w szczególności jej osiągnięcie i odtwarzanie, zawarte jest w typologii przyjętej do podziału zadań taktycznych. Działania te sklasyfikowane są jako zasadnicze, asymetryczne oraz przygotowawcze (*Regulamin...*, wyd. cyt. s. 13). Jako przygotowawcze, jak podaje W. Więcek (W., Więcek, *Taktyka w przykładach z ćwiczeń*, AON, Warszawa 2013, s. 10) rozumie się całokształt przedsięwzięć podejmowanych przez wojska w czasie pokoju, kryzysu i wojny, mające na celu wszechstronne przygotowanie wojsk do walki, w tym doprowadzenie ich w pełnej gotowości bojowej do wyznaczonego rejonu oraz odtworzenie tej gotowości przed rozpoczęciem kolejnych zadań.

Osiągnięcie i odtwarzanie zdolności bojowej w trakcie przygotowania, prowadzenia i po zakończeniu działań bojowych powinno być ukierunkowane na osiągnięciu i utrzymywaniu stałej gotowości do realizacji kolejnych zadań.

Sytuacje, w których następuje utrata zdolności bojowej

Walczące oddziały i pododdziały w zależności od sytuacji, na którą składają się charakter - rodzaj działań, miejsce w ugrupowaniu – stopień zaangażowania, stanowiące o tempie utraty zdolności bojowej, będą tę zdolność sukcesywnie traciły. Dlatego też tak istotne jest zrozumienie charakteru współczesnych operacji.

Zasada utrzymania zdolności bojowej nakazuje takie postępowanie, aby nie dopuszczać do obniżenia potencjału bojowego poniżej pewnego minimum, a więc unikać nadmiernego wyczerpania sił fizycznych i psychicznych żołnierzy, zbyt dużych strat, zużycia środków materiałowych i zapasów, obniżenia sprawności sprzętu bojowego itp. Chodzi o to, aby nawet po wyjściu z walki (wykonaniu zadania) wojska zachowały możliwość dalszego działania, w najgorszym wypadku - zdolność do samoobrony.

Przewiduje się, że współczesne operacje będą wysoce manewrowe i nie da się wcześniej określić czasu ich trwania, a główną rolę spełniać w nich będą mobilne zgrupowania i siły powietrzno-zmechanizowane. Wydzielone siły będą działać na dużych obszarach, często bez możliwości współdziałania. Sytuacja nie zawsze i do końca będzie czytelna, a działania będą przede wszystkim polegały na przeciwdziałaniu działaniom przeciwnika, a dopiero później realizacji zadań zgodnie z własnym założeniem. L. Elak wskazuje (L., Elak, *Podstawy działań taktycznych*, Warszawa 2014, s. 398., że współczesne operacje charakteryzują się walką broni połączonych na szczeblu taktycznym oraz tym, że prowadzone będą na wielu kierunkach w szybkim tempie z dużą precyzją i znacznym zasięgiem systemów uzbrojenia.

Jak zaznaczono wcześniej, zachowanie zdolności bojowej wojsk wymaga takiego postępowania podczas przygotowania i prowadzenia walki oraz po walce, które

umożliwiałyby osiągnięcie celu z jak najmniejszymi stratami własnymi i zapewniało ciągłą gotowość wojsk do wykonywania zadań bojowych. Oznacza to konieczność niedopuszczenia do nadmiernego wyczerpania wojsk, a więc takiej organizacji działań, aby możliwe było sukcesywne zamienianie walczących oddziałów i pododdziałów, a po wyprowadzeniu ich z walki zapewnienie szybkiego odtworzenia zdolności bojowej. Wyróżnia się pełną zdolność bojową oraz ograniczoną - pozwalającą na wykonanie tylko niektórych zadań bojowych. Szczegółowy opis zdolności bojowej wojsk w zależności od stopnia ukończenia stanów osobowych i sprzętu przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zależność zdolności bojowej od stopnia ukończenia

Oznaczenie stanu kolorem	Procent ukończenia		Opis możliwości realizacji zadań
	Stan osobowy	Sprzęt	
ZIELONY	>90	> 90	Jednostka jest w stanie wykonać zadanie zgodnie z przeznaczeniem
POMARAŃCZOWY	75-90	80-90	Jednostka jest w stanie wykonać zadanie z ograniczeniem związanym z uzupełnieniem środków i naprawą sprzętu. Ograniczenia muszą zostać przekazane przełożonemu w meldunku.
CZERWONY	60-75	70-80	Jednostka nie może wykonać zadania bez znacznej pomocy ze strony przełożonego
CZARNY	< 60	< 70	Jednostka nie jest w stanie wykonać zadania, wymagane jest wycofanie z walki i odtworzenie zdolności bojowej

Źródło: Z., Kurasiński Wykład Nt. Zdolności bojowej wojsk, WAT 2017.

Z analizy zapisów tabeli wynika, że częściowa utrata zdolności bojowej przez walczące jednostki następuje już przy stratach rzędu 30 %. Wówczas istnieje potrzeba wsparcia ze strony przełożonego w formie wsparcia ogniowego lub wysiłkiem – zaangażowaniem w walkę innych oddziałów. Natomiast przy stratach rzędu 40-50 % następuje utrata zdolności bojowej.

Dlatego odnosząc się do przytoczonej na wstępie maksymy, „ciągłe śledzenie ukończenia stanów osobowych oraz sprzętu umożliwia sukcesywne uzupełnianie i utrzymywanie zdolności bojowej na odpowiednim poziomie”. Należy jednak pamiętać, że

dynamika działań i czynniki związane z ich realizacją mogą powodować szybsze niż zakładano i bardziej dotkliwe straty, gdy poziom zdolności bojowej tak w stanach osobowych jak i w sprzęcie sięgnie 50 %.

Zgodnie z obowiązującymi zasadami straty ogólne w stanie osobowym składają się ze strat sanitarnych, do których zaliczani są ranni i chorzy oraz start bezpowrotnych do których zalicza się poległych, zaginionych i wziętych do niewoli. W kalkulacjach operacyjnych związanych z realizacją zadań zabezpieczenia medycznego przyjmuje się, że starty sanitarne stanowią 75 %, a straty bezpowrotne 25 % strat ogólnych (*Kompendium logistyka wojskowego*, Warszawa 2014, s. 190). Co przy ogólnych stratach 50 % rozkłada się na 37,5 % strat sanitarnych i 12,5 % strat bezpowrotnych. Zakłada się także, dla poszczególnych pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych zaangażowanych w walce, odpowiednie wskaźniki dobowych strat sanitarnych. Wskaźniki strat na poszczególnych szczeblach dowodzenia przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Wskaźnik dobowych strat sanitarnych

Szczebel dowodzenia	Straty sanitarne
batalion	24,6%
Brygada	8,3%
Dywizja	3,6%

Źródło: *Kompendium logistyka wojskowego*, Warszawa 2014, s. 192

Analiza powyższych wielkości wskazuje, że przy założeniu 50 % strat, jako granicy utrzymywania zdolności bojowej pododdziału, utrata zdolności bojowej przez niektóre pododdziały może nastąpić już w drugim – trzecim dniu walki. Szczególnie narażone są na to pododdziały broniące się w pierwszym rzucie na głównym wysiłku obrony lub nacierające na głównym kierunku.

Podobny wniosek można wyciągnąć w odniesieniu do sprzętu wojskowego. W tabeli 3 ujęto średnie dobowe straty sprzętu, w tym straty bezpowrotne, na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

Tabela 3. Średnie dobowe straty sprzętu

Szczebel dowodzenia	Miejsce w ugrupowaniu	Obrona	Natarcie	Straty bezpowrotne

batalion	czołgi	24-36	45-50	17
	BWP	24-26	40-45	17
	TO	16-20	28-40	20
Brygada	czołgi	22-32	43-47	17
	BWP	22-34	38-44	17
	TO	14-18	34-36	20
Dywizja	czołgi	20-28	34-38	17
	BWP	20-30	30-35	17
	TO	12-17	12-14	20

Źródło: Kompendium logistyka wojskowego, Warszawa 2014 s. 181, 182, 183.

W zależności od rodzaju działań bojowych – ich intensywności i przy założeniu braku możliwości uzupełniania i remontów w czasie walki, utrata zdolności bojowej może nastąpić w drugim – trzecim dniu walki.

Opisane dwa składniki rzutują wprost na stopień zdolności bojowej, gdyż trudno w walce zastąpić poległych jak i trudno zastąpić zniszczony sprzęt.

Inaczej kształtuje się utrzymanie na odpowiednim poziomie środków materiałowych i środków bojowych. Wynika to z faktu posiadania odpowiednich zapasów przez oddziały i związki taktyczne i w miarę terminowego i ciągłego odtwarzania tych zapasów. Niemniej przy odtwarzaniu zdolności bojowej musi nastąpić pełne odtworzenie środków bojowych i materiałowych występujących w pododdziale.

W podsumowaniu rozważań dotyczących utraty zdolności bojowej należy stwierdzić, że główne czynniki decydujące o zdolności bojowej to:

- ukompletowane stany osobowe, ich poziom wyszkolenia bojowego, odporność na uderzenia przeciwnika oraz stopień przygotowania pododdziałów i oddziałów do walki;

- ilość i jakość uzbrojenia i sprzętu wojskowego, ich stan techniczny i gotowość do użycia w walce;
- zakres możliwości zabezpieczenia logistycznego.

O zdolności bojowej wojsk w walce decydują ponadto: umiejętność uchylenia się od uderzeń; szybkie odtwarzanie potencjału bojowego pododdziałów i oddziałów oraz sprawności bojowej środków walki i dowodzenia. Istotnym warunkiem sprawnego osiągnięcia i odtwarzania zdolności bojowej będzie nagromadzenie i odpowiednie rozmieszczenie (urzutowanie) zapasów zaopatrzenia oraz zapewnienie zdatności technicznej uzbrojenia i sprzętu wojskowego a także terminowe udzielenie pomocy medycznej rannym i chorym. Wymaga to m.in. takiej organizacji systemu działań, aby sukcesywnie zamieniać walczące związki, oddziały i pododdziały, tym zaś zapewnić po wyprowadzeniu z walki szybkie odtworzenie zdolności bojowej. Spotyka się opinie, że nie powinno się dopuszczać do sytuacji, aby żołnierz musiał nieprzerwanie prowadzić walkę dłużej niż dwa do trzech dni.

Sposoby – formy odtwarzania zdolności bojowej

Istota odtwarzania zdolności bojowej wyraża się w skoncentrowanym działaniu skierowanym na odzyskanie przez osłabione jednostki wojskowe określonych możliwości bojowych. Sama definicja odtworzenia wskazuje, że jest to **uruchomienie w odpowiednim czasie, w całości lub częściowo, istniejących sił i infrastruktury, włączając przywrócenie ukompletowania stanu osobowego, sprzętu i zapasów do wyznaczonego poziomu.**

Jak zaznaczono wcześniej czynnikami wpływającymi na poziom zdolności bojowej są: ukompletowanie sił i poziom ich wyszkolenia oraz stan moralno-etyczny, ukompletowanie oraz stan techniki bojowej i innego wyposażenia oraz poziom organizacji zabezpieczenia logistycznego. Zestaw czynności związanych z odtworzeniem zdolności bojowej przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Czynności realizowane przy odtwarzaniu zdolności bojowej

ODTWARZANIE ZDOLNOŚCI BOJOWEJ				
SPRZĘT		MATERIAŁY		STANY OSOBOWE
Ewakuacja		Uzupełnianie		Odoczynek
Naprawa		Wymiana		Leczenie

Wymiana		Odtworzenie		Wymiana
Obsługa				Wzmocnienie
Modyfikacja				Zabiegi specjalne
Zabiegi specjalne				Szkolenie zgrzywające

Źródło: M. Wadak, I Kardasz, Odtwarzanie zdolności bojowej pułku przeciwlotniczego, PWL 9 (531) 2003 r.

Decyzję o odtwarzaniu zdolności bojowej podejmuje dowódca na podstawie rezultatów ocen: strat w sile żywej i sprzęcie, stanu psychicznego żołnierzy, oraz skutków, jakie może spowodować wycofanie jednostki z walki.

Odtwarzanie zdolności bojowej prowadzi się w następujących sytuacjach operacyjno - taktycznych:

- w obronie po wycofaniu z *walki* lub po wykonaniu luzowania;
- w natarciu lub pościgu po jego zakończeniu;
- w czasie wykonywania marszu na dużą odległość w rejonach odpoczynków (dziennych i nocnych);
- po wykonaniu marszu (w rejonach ześrodkowania);
- po zakończeniu prowadzenia działań opóźniających.

W zależności od stopnia zdolności bojowej wojsk w danym momencie, zdolności bojowej wymaganej do wykonania następnego zadania, otrzymanego – dysponowanego czasu, ilości dostępnych sił i środków, możliwości pododdziałów logistycznych, możliwości terenowych i innych czynników, proces odtwarzania zdolności bojowej zgodnie z decyzją dowódcy prowadzony może być różnymi metodami. Wyróżnia się następujące metody:

- pełna – realizowana po wycofaniu całego oddziału/pododdziału z walki do rejonu odtwarzania zdolności bojowej;
- pełna z ograniczeniami – realizowana w pasie/rejonie działania po wycofaniu całego oddziału/pododdziału z walki;
- ograniczona – realizowana na korzyść poszczególnych pododdziałów bez wycofania całego oddziału z walki.

Wyróżnia się także dwa sposoby odtwarzania zdolności bojowej (Z. Kurasiński *Wykład Nt. Zdolności bojowej wojsk*, WAT 2017).

- drogą doraźnych, szybkich zmian podporządkowania;
- drogą planowanych wcześniej przedsięwzięć reorganizacyjnych

Odtwarzanie zdolności bojowej drogą doraźnych, szybkich zmian podporządkowania pozwala dowódcy jednostki wykonującej określone zadanie na szybkie pokrycie potrzeb osobowych i w sprzęcie bezpośrednio w trakcie prowadzenia walki.

Natomiast odtwarzanie zdolności bojowej drogą reorganizacji planowanej powinno być dokonywana w rejonach tyłowych i wymagać będzie znacznie więcej czasu, sił i środków. W toku jej prowadzenia możliwe będzie dokonywanie uzupełnień śbim, napraw uszkodzonego SpW, zmiana podporządkowań i częściowa wymiana sprzętu. Ze względu na ograniczony zakres przedsięwzięć, zgody na dokonanie reorganizacji planowanej powinien udzielać bezpośredni przełożony o szczebel wyżej, a za jej przebieg odpowiadać dowódca reorganizowanej jednostki

Zasady organizacji i funkcjonowania Rejonów Odtwarzania Zdolności Bojowej (ROZB)

Rejon odtwarzania zdolności bojowej powinien być planowany w odpowiedniej odległości od linii styczności wojsk. Powinien być tak wybrany, aby uniemożliwić przeciwnikowi rażenie ogniem podstawowej masy artylerii. W rejonie tym powinno być możliwe skuteczne rozśrodkowanie, zamaskowanie, odtwarzających zdolność pododdziałów jak i pododdziałów (urządzeń) logistycznych. Powinien być położony w pobliżu linii kolejowych i dobrze rozwiniętej sieci dróg dojazdowych, z możliwością wykorzystania istniejącej infrastruktury (budynków, ujęć wody, źródeł energii). Jego położenie powinno umożliwiać maskowanie, obronę i ochronę oraz przeprowadzenie szkolenia zgrywającego.

Czas przeznaczony na odtwarzanie zdolności bojowej wynika z decyzji dowódcy (przełożonego) o terminie ponownego użycia w walce wycofanych oddziałów, pododdziałów w walce. Skuteczność tego procesu związana jest z określeniem wymaganych parametrów zdolności bojowej związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów w procentach, ustaleniem priorytetów, określeniem potrzeb dotyczących uzupełnienia żołnierzy, sprzętu, środków bojowych i materiałowych, złożeniem zapotrzebowań do przełożonego, wyborem i rekonesansem rejonu, przygotowaniem sił i środków do odtwarzania zdolności bojowej, utworzeniem grup zadaniowych do realizacji tego procesu w nakazanym rejonie lub też ruchomych.

Przebieg procesu odtwarzania zdolności bojowej, rodzaj i liczba punktów organizowanych w rejonie, zależy od czynności w nim wykonywanych. W rejonie odtwarzania zdolności bojowej rozwija się i organizuje:

- rejonu częściowej likwidacji skażeń realizowanej przez Zespoły likwidacji skażeń z wykorzystaniem pododdziałowego, etatowego sprzętu i środków OPBMR lub przez siły i środki wydzielone przez przełożonego;

- punkt uzupełniania stanów osobowych, w którym żołnierzy z pododdziałów zapasowych przydziela się do poszczególnych oddziałów (pododdziałów). Podczas uzupełniania stanów osobowych, obowiązuje zasada, że najwyższy stopień ukończenia zapewnia się jednostkom wykonującym główne zadania w operacji. Ponoszone w czasie działań bojowych straty osobowe uzupełniane będą w ramach funkcjonującego podsystemu uzupełnienia, w pierwszej kolejności z „organicznych” jednostek zapasowych. W sytuacji, gdy wielkość stanów zmiennych, jaką dysponują „organiczne” pododdziały zapasowe jest niewystarczająca wówczas dokonuje się uzupełnienia walczących wojsk z potencjału zgromadzonego w pododdziałach zapasowych ZT, Ośrodkach Zapasowych lub bezpośrednio z Rejonowych Punktów Zbiórek WKU. Informacja o powstałych stratach osobowych przekazywana będzie w formie zapotrzebowań składanych jako załączniki w ramach meldunków okresowych i sprawozdań operacyjnych. Możliwości uzupełnieniowe to liczba żołnierzy, jaka może być skierowana z jednostek zapasowych do jednostek wojskowych, w celu uzupełnienia powstałych strat. W czasie działań bojowych szczególną wagę przywiązuje się do systematycznego odtwarzania stanów zmiennych „organicznych” pododdziałów zapasowych, wykorzystywanych do uzupełniania bieżącego (natychmiast po powstaniu straty). Zapewnia to przeciwdziałanie zakłóceniom w uzupełnianiu stanowisk służbowych w odniesieniu do specjalistów decydujących o potencjale i zdolności bojowej walczących jednostek wojskowych. W sytuacji większych strat w stanie osobowym jednostki wojskowej, stosuje się okresowe uzupełnianie, tj. grupami żołnierzy we wszystkich specjalnościach wojskowych;
- punkty medyczne przeznaczone do udzielenia pomocy rannym oraz uzupełnienia niezbędnych środków medycznych;
- punkty uzupełniania wody i żywności zarówno dla celów indywidualnych żołnierzy jak i dla oddziałów i pododdziałów;
- rejony obsługi i naprawy sprzętu, w którym dokonuje się obsługi sprzętu i remontu poszczególnych zespołów i podzespołów, uzupełnienia i wymienia a także przekazuje niesprawne egzemplarze sprzętu do kolejnych etapów ewakuacji technicznej. W rejonie tym może być zorganizowane: stanowisko naprawy sprzętu uzbrojenia i radiotechnicznego, stanowisko naprawy i uzupełnienia sprzętu łączności, stanowisko naprawy i uzupełnienia sprzętu czołgowo – samochodowego;

- punkt uzupełniania środków bojowych, amunicji i rakiet, zgodnie z obowiązującym urzutowaniem wyrażonym w Dobowej normie zaopatrzenia dla żołnierzy, sprzętu oraz oddziałów (pododdziałów). W zakresie uzupełniania środków bojowych obowiązuje zasada, że w pierwszej kolejności uzupełniają się pododdziały i oddziały, które realizowały zadania w pierwszym rzucie i te, które są przewidziane do wejścia do walki w pierwszej kolejności. W drugiej kolejności należy uzupełnić pododdziały i oddziały, które znajdowały się w odwodzie.
- punkty tankowania, w których pojazdy i sprzęt uzupełniają paliwa do pełnych zbiorników a pododdziały gospodarcze zgodnie z należnościami. Podobnie w zakresie materiałów pędnych i smarów: W pierwszej kolejności należy uzupełnić pododdziały i oddziały, które realizowały zadania w pierwszym rzucie i te, które są przewidziane do wejścia do walki w pierwszej kolejności. W drugiej kolejności należy uzupełnić pododdziały i oddziały, które znajdowały się w odwodzie;
- punkt kąpielni oraz wymiany umundurowania i bielizny, poprawiający stan higieny osobistej żołnierzy;
- rejon żywienia i odpoczynku (rejon odtwarzania morale) przeznaczone do odpoczynku żołnierzy oraz udzielenia pomocy psychologicznej i duszpasterskiej. W trakcie odtwarzania zdolności bojowej należy organizować żywienie na podobnych zasadach jak w obronie, czyli stosować mieszany sposób żywienia żołnierzy, z przewagą posiłków gotowanych. W pierwszej kolejności należy żywić pododdziały oddziałów, które realizowały zadania w pierwszym rzucie, w drugiej kolejności pododdziały, które znajdowały się w odwodzie;
- rejon szkolenia zgrywającego, w których w zależności od posiadanego czasu najpierw zgrywa się pododdziały a następnie oddziały, zgodnie z opracowanymi planami szkolenia. Zakres i czas szkolenia zależy od potrzeb dowódców.

Planowanie i organizowanie procesu odtwarzania zdolności bojowej (OZB)

Skład grup zadaniowych do odtwarzania zdolności bojowej zależy od sytuacji. Ich trzon stanowią organiczne oddziały, pododdziały logistyczne, a w ich skład mogą też wchodzić elementy logistyczne szczebla nadrzędnego w tym z Wysuniętej Grupy Wsparcia (WGW) organizowanej przez brygady logistyczne a także wielonarodowych jednostek zabezpieczenia logistycznego.

Za planowanie, organizację i koordynację odtwarzania zdolności bojowej odpowiada szef sztabu związku taktycznego. Stawiając zadania do pracy sztabu w zakresie odtwarzania zdolności bojowej powinien on rozważyć następujące problemy:

- wpływ skutecznego odtwarzania zdolności bojowej na osiąganie celów operacyjno-taktycznych;
- zorganizowanie niezbędnego szkolenia z uwzględnieniem odtworzonych stanów osobowych;
- udział, rolę i zadania organicznych organów logistycznych w zakresie odtwarzania zdolności bojowej;
- udział jednostek i służb logistycznych w organizacji odtwarzania zdolności bojowej w ramach wsparcia logistycznego walczących wojsk;
- potrzebę koordynacji wsparcia logistycznego strefy tylowej z potrzebami pola walki /strefy działań bojowych/, z punktu widzenia organizacji odtwarzania zdolności bojowej.

Natomiast do obowiązków szefów komórek organizacyjnych sztabu należy:

- zgrywanie przedsięwzięć odtwarzania zdolności bojowej z rozwojem sytuacji na polu walki;
- bieżące kalkulacje strat w stanie osobowym, sprzęcie bojowym i środkach zaopatrzenia;
- wybór rejonu odtwarzania zdolności bojowej jednostki oraz opracowanie planu jego zabezpieczenia;
- precyzowanie niezbędnych przedsięwzięć szkoleniowych oraz ich realizacji.

Głównym koordynatorem przedsięwzięć związanych z OZB jest szef Centrum (zespołu, sekcji) Zabezpieczenia Działań (CZDz) Stanowiska Dowodzenia (SD), który rozstrzyga zasadnicze problemy związane z ustaleniem potrzeb w zakresie uzupełnienia (dokonanie bilansu sprzętu wojskowego (Spw), środków bojowych i materiałowych (Śbim) oraz stanów osobowych, a także dokonuje podziału sił i środków niezbędnych do realizacji tego procesu.

Poszczególne CZDz (zespoły, sekcje) SD są organami koordynacyjno-sprawdzającymi w zakresie planowania i odtwarzania zdolności bojowej. Określają one przede wszystkim przedsięwzięcia związane z kierowaniem procesem OZB realizowanym przez oddziały (pododdziały) logistyczne (wykonanie stosownych dokumentów i analiz) oraz z kontrolowaniem tego procesu. Ponadto koordynują utrzymanie ciągłości w realizacji zadań przez oddziały, pododdziały logistyczne i zapewnienie ciągłości uzupełnienia stanu osobowego, Spw oraz Śbim, a w razie konieczności zgłaszają potrzeb do szczebla nadrzędnego.

Odpowiadają one również za terminowe utrzymaniem systemu meldunkowego i informacyjnego, w tym ciągłego zbierania i studiowania danych o sytuacji i przebiegu odtwarzania zdolności bojowej oraz za korektą urzutowania zapasów. Proponują także nowe rozmieszczenie oddziałów, pododdziałów logistycznych, gwarantując zapewnienie sprawności realizacji dostaw sprzętu oraz środków. Wskazują także źródła wsparcia w zakresie Odtwarzania Zdolności Bojowej .

Planowanie OZB obejmuje:

- określenie wymaganych parametrów zdolności bojowej, w procentach;
- ustalenie priorytetów;
- szczegółową ocenę sytuacji:
- określenie potrzeb dotyczących uzupełniania stanów osobowych;
- określenie potrzeb dotyczących uzupełniania i odtworzenia śbim;
- określenie potrzeb dotyczących napraw i uzupełniania Spw.
- złożenie zapotrzebowań do wyższego szczebla lub Narodowego elementu wsparcia (NSE);
- opracowanie wariantów odtwarzania zdolności.

Realizacja OZB prowadzona powinna być zgodnie z zawczasu opracowanymi dokumentami planistycznymi zawierającymi niezbędne szkice i kalkulacje. Do dokumentów wspomagających kierowanie procesem OZB zaliczyć można:

- harmonogram odtwarzania zdolności bojowej – zawierający treści poszczególnych przedsięwzięć rozłożonych w czasie oraz Plan odtworzenia zdolności bojowej, który stanowi część opisową harmonogramu odtwarzania zdolności bojowej. Przykładowy harmonogram odtwarzania zdolności bojowej przedstawia tabela 5;
- plan (szkic) rejonu odtwarzania zdolności bojowej zawierający: punkty uzupełnienia stanów osobowych, medyczne, uzupełnienia wody, żywności, tankowania, uzupełniania środków bojowych, amunicji i rakiet, kąpieli oraz wymiany umundurowania i bielizny, rejonu obsługi i naprawy sprzętu, wyczekiwania, system ochrony i obrony;
- plan ewakuacji uszkodzonego SpW w formie tabeli – który powinien zawierać: nazwę odbiorcy, punkt (miejsce) oraz godzinę spotkania, rodzaj i liczbę uszkodzonego SpW, środek transportu (kto wydziela, rodzaj oraz liczba), miejsce oraz termin rozpoczęcia i zakończenia załadunku (gotowości do ewakuacji) uszkodzonego sprzętu, miejsce i termin rozpoczęcia i wyładunku tego sprzętu a także

godzinę i miejsce, do którego powinien powrócić środek transportu po zakończeniu ewakuacji;

- plan dowozu środków bojowych i materiałowych – powinien obejmować dane dotyczące: odbiorcy, punktu spotkania, rodzaju i liczby środków bojowych i materiałowych, środków transportu (potrzebnego do przewozu oraz kto wydziela, miejsce i godziny załadunku oraz wyładunku, a także miejsce i czas powrotu transportu);
- plan kąpieli i wymiany umundurowania i bielizny, zawierający czas i miejsce kąpieli wojsk poszczególnych oddziałów (pododdziałów);
- plan uzgodnień cywilno-wojskowych uwzględniający szczebel administracji terenowej w którym dokonano uzgodnień, nazwę i zakres przedsięwzięcia (kąpiel, czerpanie wody pitnej, usługi pralnicze itp.), miejsce, czas i terminy realizacji tego przedsięwzięcia, a także sposób dokonania uzgodnień.

Tabela 5. Harmonogram odtwarzania zdolności bojowej (WGW na potrzeby kzmot)

Przedsięwzięcia do realizacji	Pododdział realizujący	CZAS REALIZACJI												Wypożyczenie/Uwagi		
		2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24			
Zorganizowanie ROZB	WGW 1 (blog, brem, bes) S+10															
Ewakuacja z pola walki Punkt kierowania	blog															NS-97 – 1 szt.; Sprzęt kwaterunkowy; wypożyczenie do pracy.
Wykonanie zabiegów specjalnych	plchem				→											
Segregacja rannych i chorych – udzielanie pomocy medycznej	GZM BLog				→											NS-97 – 2 szt.; (ambulatorium) NS - 6 karetka; specjalistyczny sprzęt do udzielania pomocy medycznej;
Uzupełnianie stanów osobowych	S1 blog			→												NS-97; wypożyczenie do pracy na punkcie
Uzupełnianie	blog			→												Chłodnia na pojeździe,

Systemy Logistyczne Wojsk nr 49/2018

wody i żywności																			izoterma na pojeździe (magazyn wody konfekcjonowanej, suche racje żywnościowe).
Uzupełnianie zapasów materiałowych	blog kl II																		NS-10 kontener transportowy
	blog kl V																		Kontener transportowy (magazyn śb.) – 4 szt
	blog kl III																		PPT -10 AM
Naprawy sprzętu	brem																		Warsztaty: remontu broni strzeleckiej; sprzętu łączności; pojazdów kołowych; obsługi pojazdów
Ewakuacja sprzętu	bes																		1 x WZT-2 1 x CKE
Kąpiel	blog																		Wyposażenie: łaźnie polowe SLP – 2 szt.; CW-10 na pojeździe – 3 szt
Żywnienie i																			NS-97 – 25 szt.;
Odoczynek	blog																		KPŻ – 100 – 1 szt.; łóżka polowe składane – 150 szt.; taboret koszarowy – 200 szt.; polowy stół składany – 30 szt.; wyposażenie RTV
System ochrony	blog																		System patrołowy; posterunek obserwacyjny

Znaczenie: WGW – Wysunięta Grupa Wsparcia, blog – batalion logistyczny, brem – batalion remontowy, bes – batalion ewakuacji sprzętu, GZM – Grupa Zabezpieczenia Medycznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ćwiczenia ŚLĄSK 15.

ZAKOŃCZENIE

W podsumowaniu należy podkreślić, że utrzymanie zdolności bojowej wojsk wymaga takiego postępowania, podczas przygotowania i prowadzenia walki oraz po walce, które zapewni osiągnięcie celu przy jak najmniejszych stratach własnych i zachowanie ciągłej gotowości do wykonania kolejnych zadań bojowych.

Istotą odtwarzania zdolności bojowej jest skoncentrowane działanie wydzielonych elementów logistycznych oraz oddziałów odtwarzających zdolność bojową, ukierunkowane na odzyskanie przez nie określonych możliwości bojowych. Zaś celem odtwarzania zdolności bojowej jest uzupełnienie w związkach taktycznych, oddziałach i pododdziałach stanów osobowych, sprzętu, środków materiałowych i bojowych oraz zapasów, a także przeprowadzenie napraw i obsługiwań sprzętu, odnowa biologiczna i podniesienie morale stanu osobowego oraz zorganizowanie szkolenia zgrywającego.

Nawiązując do maksymy przytoczonej na wstępie, każdy dowódca powinien pamiętać, że sztuka wojenna nie toleruje tzw. zwycięstw za wszelką cenę. Cytując słowa S. Kozieja (S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993, s. 88) należy stwierdzić, że jeśli dowódca nie liczy się z życiem swoich podwładnych, stratami wśród ludności cywilnej, zniszczeniami zasobów materialnych i kulturowych narodu - to jego postępowanie nie mieści się w kategoriach sztuki wojennej i w dłuższym okresie okaże się nieskuteczne.

LITERATURA

1. C. von Clausewitz, *O wojnie*, Warszawa 2013.
2. S. Drumowicz, M. Kubiński, *Aktualność klasycznych zasad walki C. Clausewitza we współczesnej walce*, Warszawa 2010.
3. L. Elak, *Podstawy działań taktycznych*, Warszawa 2014.
4. M. Huzarski, *Sztuka wojenna*, Warszawa 2017.
5. S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993
6. Z. Kurasiński, *Kompendium logistyka wojskowego*, Warszawa 2014.
7. Z. Kurasiński *Wykład nt. Zdolność bojowa wojsk*, WAT 2017.
8. L. Lidwa, *Dylematy taktyki*, Warszawa 2013.
9. J. Maj, *Nowe aspekty sztuki wojennej XXI wieku*, Poznań 2017.
10. Sun Tzu, *Sztuka Wojny*, Warszawa 1994.
11. *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, Warszawa 2008.
12. M. Wadak, I Kardasz, *Odtwarzanie zdolności bojowej pułku przeciwlotniczego*, PWL 9 2003 r.
13. W. Więcek, *Taktyka w przykładach z ćwiczeń*, Warszawa 2013